

Наливайко Н. В. ДО НОВОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ: З
ІНШИМИ. АЛЕ ОКРЕМО [Електронний ресурс] /
Н. В. Наливайко // Українська правда. – 2014. –
Режим доступу до ресурсу:
<https://life.pravda.com.ua/columns/2014/12/26/186663/>

Наталія Наливайко
26 грудня 2014

До нової ідентичності: з Іншим. Але окремо

Трохи більше ніж рік тому добре відомі події в Україні кардинально змінили карту світу в прямому й переносному сенсі.

Протести, що почалися відносно невеликою частиною населення – студентами та інтелектуалами, і що на початку здавалися затопленій у своєму надлишковому задоволенні владі звичайним непослухом, – дуже швидко, у прямому співвідношенні зі зростаючим насильством, перетворилися в масове протиборство, у точній відповідності до судження Деріди про те, що маргінальне стає центральним.

Більш того, це виявився голос *Суб'єкта*, що почав вирізнятися з одноманітності мас, поступово перетворюючись у конфлікт між тоталітаризмом та суб'єктністю.

Протести, що були названі Революцією Гідності, розпочали спонтанне видужання України від так званої "травми поколінь" і несподівано відкрили й зробили доступним інший феномен – "славу поколінь", що був старанно захованим під віковим порохом історії.

Революція Гідності виокремила українську ідентичність із розмитої радянської, де вона була частиною чогось, об'єктом (*в англійській мові це позначалося як "the Ukraine"*), а в російській і до тепер лишається такою й позначається в мові через "на" Україні, а не "в" Україні. Революція Гідності розвернула Україну в бік її вихідної ідентичності: вільної, демократичної, здатної до вибору й державотворення, як тисячі років тому.

Це була жорстка відповідь на запит сучасного українського суспільства, що стояло перед вибором між двома різними ідентичностями, організованих на

різних матрицях соціальної кооперації: східній матриці, де *Іншого* немає, і західній матриці, де *Інший* існує і здатний до співпраці.

В цьому зіткненні ідентичностей Україна зробила свій вибір. Вона увійшла в складний процес радикальної зміни, виділення й створення нової української ідентичності, збагаченої ідентичностями всіх сусідніх Інших, інкорпорованих без жодного знецінення, через здоровий процес, а тому без ворожості й небезпеки.

Такої ідентичності, яка визнає Іншого, але де й Інший стукає у двері перед тим, як увійти. Де Інший не нав'язує своє бажання, але рахується з бажанням іншого Іншого.

Проте Україна, яка скидала свої старі символи – дійсно мертві (пам'ятники, що функціонували як представники радянського гноблення) та психічно мертві (представників влади, що функціонували як представники тоталітаризму), – ця нова Україна, що поривала зі своєю старою ідентичністю й стверджувала свій національний суверенітет, ставала незнайомою та лякала.

Вона відважилася на щось таке, що її великий сусід не міг собі дозволити. Вона ніби крала в нього щось.

Це "щось" було те, що Жіжек називає [уявною] крадіжкою насолоди, що включає в себе створення ворога, узятого для того, щоб представити його як головну перепону на шляху до реалізації обіцянки. Жіжек говорить про це так:

"Ми завжди приписуємо Іншому надмірне задоволення; він/вона хоче украсти наше задоволення (руйнуючи наш спосіб життя) і/або має доступ до деяких секретних, збочених задовольень (Žižek 1990)".

У той час як фантазія й бажання добиваються "часткового" задоволення ілюзорної повноти, така розповідь порушується появою фантазії параноїка, у котрій знаходять своє місце агресивність і насильство. У результаті насолода вторгається в непристойну конструкцію Іншого як *"травматичний Чужак, хтось, чий відмінний спосіб життя (чи скоріше спосіб насолоди, матеріалізований у його соціальних практиках і ритуалах) бентежить нас, виводить із рівноваги наш спосіб життя (Žižek 2006b)".*

Таким чином, для того щоб повернути рівновагу, цей Інший прагне зруйнувати насолоду й нав'язати своє бажання – щоб вдираючись і здійснюючи справжню крадіжку, встановити свій власний закон. Тільки – його закон, не визнаний ніякими іншими. А отже – закон перверсивний.

Він уламується через кордони, "рятуючи" Україну від "ворога", який існує тільки в його уяві, призначаючи для своєї "рятівної" місії різні означаючі: від ополченців до гуманітарного конвою, і штовхаючи Україну в позицію уявної жертви, що страждає від уявної насолоди.

Проте, усупереч і як наслідок агресії, Україна явилась світу як багатоликий і багатоголосий суб'єкт.

Одним із його прекрасних облич став **волонтерський рух** – могутній інструмент контролю над владою, особливий знак демократії, ресурс, могутня внутрішня енергія, що надає сенс життя і відчуття суб'єктності кожному індивіду.

Він здивував світ постійно зростаючою кількістю своїх членів, рівнем самоорганізації, готовністю до дії та відповідальністю. Він став своєрідним пальним суспільної діяльності й зробив можливим постійний процес протистояння агресору.

Так, сотні українських психотерапевтів з усієї країни об'єдналися у волонтерську організацію професіоналів "Психологічна Кризова Служба", для того щоб надавати психологічну підтримку жертвам неоголошеної гібридної війни. Що б і де б не було потрібно – на лінії фронту, пораненим бійцями в госпіталі, жертвам тортур, чи переселенцям, – розділяючи страждання із сім'ями загиблих героїв, отримуючи свій досвід під вогнем, ці сміливі професіонали, піонери волонтерського руху склали потужну, добре обізнану групу експертів.

Волонтери зруйнували нав'язаний Україні ззовні образ як залежної й продемонстрували себе як суб'єкт, якого приймають, з яким рахуються. Суб'єкт безпрецедентної сили й впливу. Такого значного впливу, що він зміг стати міцною цеглинкою у фундаменті нової європейської української ідентичності. Ідентичності, яка вписана в ідею, котру Etienne Valibar називає *égalité*, свободою-у-рівності, унікальному внеску Європи у світове політичне уявне. Іншого, на якого посилається Україна.

Однак, далі розмірковує Славој Жіжек: *"Справа не в тому, чи гідна Україна Європи й чи відповідає вона тому, щоб вступити в Євросоюз, а в тому, чи зможе нинішня Європа відповісти сподіванням українців. Не українці повинні вчитися в Європі: це Європа повинна навчитися, як відповісти мріям, що мотивували протестуючих на Майдані. Протестуючі з Майдану були героями, але справжня битва – битва за те, якою буде Україна – точиться зараз, і вона буде набагато важчою, ніж навіть боротьба із вторгненням Путіна (Žižek 2014)".*

Де знаходитиметься Європа, Інший, на якого посилається Україна, у час її жорстокої боротьби за нову Україну?

Чи буде вона просто байдужим спостерігачем, упередженим та далеким, чи вона буде свідком?

Чесним та свідомим свідком того, що відбувається навкруги. А тому здатним попередити ситуацію, коли в найближчому майбутньому європейські психотерапевти можуть мати необхідність у семінарах від їхніх українських колег на тему як працювати з жертвами гібридної війни.

Так, психотерапія може допомогти. Не тільки на лінії фронту чи в госпіталі.

Вона може допомогти через навчання, не маніпуляцію; через підтримку, не руйнування; через свідчення, не вторгнення; через пояснення, не наклеюванням ярликів; через правду, не брехню.

Через просвітництво, через включення Іншого.

Без нав'язування.

Тому що дуже небезпечно нав'язувати Іншому своє бажання. Тому що Інший може нав'язати своє бажання у відповідь – і тоді з'являється ризик бути вбитим.

А тому немає можливості бути щасливим без Іншого, і без кордонів, що існують для Іншого. І із цими кордонами потрібно рахуватися...